

**Program nauczania języka niemieckiego
jako języka mniejszości narodowej
dla klas IV - VI szkoły podstawowej**

Deutsch ist trendy

Gabriela Burczek i Gabriela Pampuch

Opole 2012

Spis treści:

Wstęp

1. Ogólna charakterystyka programu i warunki jego realizacji
  2. Ogólne cele nauczania języka niemieckiego jako języka mniejszości narodowej
  3. Cele szczegółowe nauczania języka niemieckiego jako języka mniejszości narodowej
  4. Treści językowe
  5. Treści nauczania
  6. Zakres gramatyczny
  7. Teksty kultury
  8. Metody i techniki nauczania
  9. Formy pracy
  10. Kontrola i ocenianie postępów uczniowskich
  11. Formy kontroli w odniesieniu do podstawowych sprawności komunikacyjnych
  12. Kryteria oceniania z języka niemieckiego
  13. Metody sprawdzania osiągnięć uczniów
  14. Przewidywane osiągnięcia ucznia po zakończeniu drugiego etapu kształcenia
- Bibliografia

Wstęp

Niniejszy program jest zgodny z aktualną podstawą programową. Bogate doświadczenia dydaktyczne autorek, sugestie, uwagi i wnioski innych nauczycieli pozwoliły zebrać wiele sprawdzonych i pewnych narzędzi oraz wykorzystać najnowsze i aktywne metody dydaktyczne, by zagwarantować możliwie najlepsze efekty kształcenia.

Program nie narzuca nauczycielowi metod nauczania, ale daje możliwość ich doboru zależnie od treści programowych. Kładzie nacisk na aktywizowanie uczniów i inspirowanie do twórczego myślenia i działania.

Układ treści nauczania oraz umiejętności kształconych w programie ma charakter spiralny, co oznacza, że do najważniejszych treści z punktu widzenia założonych celów powraca się w szerszym zakresie w kolejnych latach nauki.

Nadrzędnym celem programu jest kształcenie umiejętności wsparte niezbędną wiedzą w zakresie kształcenia językowego kulturalno-literackiego i realizowawczego. Treści programowe kładą nacisk na relacje międzyludzkie, przyjęte w społeczeństwie normy etyczne, uczestnictwo w kulturze, także europejskiej.

Realizowanie zaprogramowanych treści kształcenia nie jest przypisane ściśle do jednej klasy. Ważne jest, aby uczeń kończący naukę w szkole podstawowej wykazał się wiedzą i umiejętnościami przewidzianymi w podstawie programowej.

Przedstawione w programie utwory, lektury i inne teksty kultury są jedynie przykładami i ewentualnymi propozycjami.

Autorki

1. Ogólna charakterystyka programu i warunki jego realizacji

Program nauczania języka niemieckiego jako języka mniejszości narodowej uwzględnia wytyczne zawarte w Nowej Podstawie Programowej dotyczącej nauczania języków mniejszości narodowej lub grupy etnicznej. Zakłada kontynuację nauki języka rozpoczętą na etapie edukacji wczesnoszkolnej oraz korelację między przedmiotami.

Przedstawia cele, treści nauczania, doradza w doborze materiałów i pomocy dydaktycznych, zapoznaje z zakresem wiedzy, jaką powinni osiąść uczniowie kończący klasę szóstą i uczący się języka niemieckiego jako języka mniejszości narodowej.

Program zawiera propozycje metod, technik nauczania oraz sposobów oceniania postępów uczniów.

Umożliwia stopniowanie trudności zadań zależnie od stopnia rozwoju emocjonalnego i intelektualnego uczniów w poszczególnych klasach i przewidziany jest dla szkoły, która zapewnia uczniom 3 godziny lekcyjne nauki języka tygodniowo w danym cyklu edukacyjnym (IV-VI). Program przeznaczony jest dla nauczyciela języka niemieckiego nauczanego jako języka mniejszości narodowej, ułatwia zapoznanie się z zakresem wiedzy i umiejętności, jakie powinni osiąść uczniowie kończący szkołę podstawową, ułatwia poznanie metod i technik nauczania języka oraz przeprowadzenie kontroli stopnia opanowania wiedzy.

Aby zrealizować zamierzone cele, ważne jest posiadanie sali lekcyjnej wyposażonej w środki takie jak: tablica, kolorowa kreda (przynajmniej cztery kolory), odtwarzacz CD, odtwarzacz DVD, rzutnik pisma, mapy, plakaty, różnorodne plansze i karty pracy, filmy, gry dydaktyczne, książki, prasa.

Nauczyciel powinien biegle posługiwać się językiem niemieckim w mowie i w piśmie, mieć prawidłową fonetyczną wymowę, znać kulturę krajów niemieckojęzycznych, mieć wiedzę realioznawczą i znać kulturę mniejszości niemieckiej.

Po rodzicach jest nauczyciel najczęściej najważniejszą osobą dla dziecka. Od tego jaki będzie, zależeć będzie nauka dzieci uwieńczona sukcesem.

Do jego zadań należy:

- kształcenie sprawności mówienia, słuchania, czytania i pisania w różnych sytuacjach komunikacyjnych i czerpanie z tego radości
- rozbudzanie świadomości językowej jako narzędzia komunikacji i poznawania, a także składnika dziedzictwa kulturowego
- kształtowanie nawyku systematycznego i planowego wzbogacania wiedzy
- kształcenie umiejętności uczenia się na dalszym etapie edukacji i rozwijanie szczególnych uzdolnień uczniów w różnych dziedzinach
- kształcenie właściwego odbioru tekstów kultury
- zachęcanie do uczestnictwa w kulturze i nauka tego uczestnictwa
- motywowanie do poznawania kultury regionu, kraju, krajów niemieckojęzycznych i Europy – tworzenie więzi uczuciowych z tradycją, budzenie szacunku dla innych kultur
- zapoznanie z dokonaniem największych i najwybitniejszych przedstawicieli regionu, kraju i krajów niemieckojęzycznych
- rozwijanie wyobraźni, twórczego myślenia i samodzielności w zdobywaniu wiedzy (nie tylko językowej) i działaniu
- wdrażanie do twórczej kreatywnej pracy w grupie z przestrzeganiem zasad wzajemnego poszanowania i dyscypliny
- kształtowanie systemu wartości (duchowych, moralnych, estetycznych)
- wyrabianie szacunku dla siebie i innych
- kształcenie umiejętności skutecznego nawiązywania i podtrzymywania kontaktów międzyludzkich – bezinteresowność i tolerancja

- tworzenie hierarchii przyjętych norm etycznych – pokazywanie pozytywnych, wzorcowych zachowań zgodnych z przyjętymi normami społecznymi
- współpraca ze wszystkimi podmiotami biorącymi udział w procesie kształcenia i wychowania
- atrakcyjnie wykonywać swój zawód, by coraz bardziej motywować dziecko do nauki.

2. Ogólne cele nauczania języka niemieckiego jako języka mniejszości narodowej

Program zakłada wspomaganie umiejętności komunikowania się uczniów i wprowadzenie ich w świat kultury narodowej mniejszości, zwłaszcza poprzez:

1. kształcenie sprawności językowych: mówienia, słuchania, czytania i pisania w zróżnicowanych sytuacjach komunikacyjnych prywatnych i publicznych
2. rozwijanie zainteresowania uczniów językiem jako składnikiem dziedzictwa kulturowego
3. poszukiwanie korzeni kultury rodzinnej
4. poznawanie krajów ojczystych języka niemieckiego i pogłębianie więzi uczuciowej z językiem
5. poznanie własnego regionu, jego walorów i cech wyróżniających go spośród innych (powiązanie z kulturą i historią polską w celu rozwijania własnej tożsamości narodowej i tolerancji wobec innych kultur)
6. uczestnictwo w kulturze współczesnej na bazie tradycji, tak aby stawała się wewnętrzną i osobistą własnością młodego człowieka
7. rozwijanie u uczniów odpowiedzialności, poszanowania dorobku kulturowego regionu, kraju, przy jednoczesnym otwarciu na wartości kultur Europy i świata
8. rozwijanie potrzeb językowych i czytelniczych uczniów w celu wykształcenia u nich umiejętności odnajdywania informacji w różnych źródłach, by zagwarantować skuteczność edukacji
9. rozbudzenie motywacji czytania i umiejętności odbioru dzieł literackich i innych tekstów kultury, a przez nie, przybliżenie rozumienia człowieka i świata
10. wprowadzenie w tradycje kultury mniejszości niemieckiej
11. prezentowanie własnego punktu widzenia i branie pod uwagę poglądów innych ludzi
12. rozwój osobowości, krytycznego, logicznego i twórczego myślenia.

3. Cele szczegółowe nauczania języka niemieckiego jako języka mniejszości narodowej

W wyniku realizacji programu nauczania języka niemieckiego jako języka mniejszości narodowej uczeń powinien opanować umiejętności w zakresie:

1. Słuchania ze zrozumieniem:

- zrozumieć sens prostych sytuacji komunikacyjnych
- zrozumieć proste pytania i polecenia skierowane do niego
- zrozumieć prostą wypowiedź rozmówcy
- zrozumieć ogólny sens tekstu słuchanego
- wyszukiwać określone informacje w tekście słuchanym

2. Czytania ze zrozumieniem:

- opanować technikę czytania w języku niemieckim z uwzględnieniem zasad poprawnego czytania
- zrozumieć podstawowe teksty użytkowe zawierające się w tekstach kultury
- wyszukiwać określone informacje w tekście czytany
- zrozumieć ogólny sens czytanego tekstu
- zrozumieć utwór poetycki, by właściwie go zinterpretować

3. Mówienia:

- umieć zareagować w prostych sytuacjach komunikacyjnych
- formułować proste pytania i odpowiedzi
- potrafić zdobywać i udzielać informacji w typowych sytuacjach dnia codziennego
- potrafić sformułować krótką wypowiedź na bazie przerobionego materiału
- opanować poprawną wymowę
- umieć poinformować o swoich potrzebach
- umieć opisać ilustrację
- potrafić adekwatnie do sytuacji użyć zwrotu grzecznościowego
- wyrecytować teksty z pamięci z poprawną wymową i intonacją

4. Pisania:

- opanować poprawną pisownię w zakresie przerobionego materiału, ze zwróceniem uwagi na czytelność i estetykę
- umiejętnie i sprawnie korzystać ze źródeł (np. słowniki, atlasy, Internet)
- potrafić sformułować krótką wypowiedź pisemną na bazie przerobionego materiału
- napisać krótki tekst użytkowy (np. zaproszenie, e-mail, krótki list, ogłoszenie, życzenia)
- potrafić wypełnić prosty formularz

5. Realioznawstwa i regionalizmu

W zakresie poznania specyfiki kulturowej krajów niemieckojęzycznego obszaru językowego uczeń powinien:

- znać geografie krajów niemieckojęzycznych i regionu śląskiego
- znać najważniejsze elementy historii regionu i krajów niemieckojęzycznych
- znać zabytki swojej „małej Ojczyzny” oraz krajów niemieckojęzycznych
- znać wybrane elementy realioznawcze (wybrane zwyczaje, tradycje kulturowane w krajach niemieckojęzycznych i na Śląsku)
- poszukiwać korzeni kultury rodzinnej
- poznać wybrane fragmenty narodowej klasyki dziecięcej i młodzieżowej także dotyczącej regionu
- znać legendy i opowiadania dotyczące najbliższej okolicy
- poznać teksty reprezentujące różne rodzaje literackie
- znać elementy języka młodzieżowego.

4. Treści językowe

Realizując program nauczania języka mniejszości narodowej uczeń powinien opanować określone treści językowe w zakresie kształcenia literackiego, kulturalnego oraz w zakresie regionalizmu (zgodnie z obowiązującą podstawą programową):

- znać wybrane utwory niemieckich i śląskich poetów i pisarzy

- znać wybrane baśnie, legendy, opowiadania, utwory poetyckie (także regionalne)
- znać fragmenty niemieckojęzycznej klasyki dziecięcej
- znać piosenki niemieckie i regionalne
- brać udział w konkursach recytatorskich, literackich, muzycznych i realizacyjnych
- przedstawiać krótkie inscenizacje teatralne
- znać podstawy kultury i historii swojej miejscowości, regionu oraz krajów niemieckojęzycznych
- posiadać podstawową wiedzę realizacyjną o krajach niemieckojęzycznych i regionie
- mieć podstawową wiedzę o mniejszości narodowej, jej prawach i obowiązkach
- znać zwyczaje i obrzędy związane z uroczystościami, świętami obchodzonymi zarówno w krajach niemieckojęzycznych, jak i w regionie.

5. Treści nauczania

1. Uczeń i jego otoczenie:

- szkoła: przedmioty szkolne, przybory szkolne, czynności szkolne
- historia szkoły
- przyjaciele
- oceny szkolne
- regulaminy szkolne, zakazy i nakazy obowiązujące w szkole, obowiązki szkolne
- klasowa wycieczka

2. Rodzina:

- rodzice, rodzeństwo
- krewni, stopień pokrewieństwa
- drzewo genealogiczne
- wiek
- cechy charakteru i wyglądu, opis postaci
- uczucia i odczucia
- pierwsza miłość
- zawody, rodzice i ich praca
- obowiązki domowe
- kieszonkowe
- uroczystości rodzinne
- zainteresowania i umiejętności
- hobby

3. Dom

- mieszkanie, domy
- pomieszczenia w domu
- meble
- wyposażenie domu
- mój pokój

4. Ludzkie ciało

- dolegliwości
- choroby i ich objawy
- części ciała

- wzywanie pomocy i udzielanie pomocy
- u lekarza
- wypadki
- w aptece, rodzaje lekarstw i ich zażywanie
- codzienna higiena
- zdrowy i higieniczny styl życia
- zdrowe odżywianie się, przepisy kulinarne
- posiłki w różnych porach dnia, ulubione dania
- produkty żywnościowe, zakupy

5. Czas i środowisko naturalne:

- dni tygodnia
- rozkład dnia
- czas zegarowy, pory dnia
- kalendarz
- urodziny, zaproszenie na urodziny, przyjęcie urodzinowe, prezenty
- daty i terminy, umawianie się na określoną godzinę
- pory roku
- pogoda i klimat
- świat zwierząt (zwierzęta domowe, leśne, egzotyczne)
- ochrona środowiska naturalnego
- w mieście, obiekty w mieście
- rodzaje punktów usługowych, sklepów
- w restauracji, karta dań
- nakazy i zakazy obowiązujące w mieście i w miejscach publicznych
- na wsi, na łonie przyrody (w lesie, na łące)
- walory wsi i miasta

6. W podróży:

- środki lokomocji
- odczytywanie rozkładu jazdy
- kupowanie biletów
- wakacje i urlop, miejsca wypoczynku
- w hotelu, pensjonacie, schronisku młodzieżowym
- formularz
- oferty biur podróży
- formy spędzania wolnego czasu
- pytanie o drogę

7. Dni świąteczne:

- Dożynki
- Dzień Zjednoczenia Niemiec
- Uroczystość Świętego Marcina
- Adwent
- Św. Mikołaj
- Boże Narodzenie
- Sylwester
- Trzech Króli
- Dzień Babci i Dziadka
- Karnawał (Weiberfastnacht, Rosenmontag)

- Wielkanoc (Karwoche)
- Dzień Matki

8. Zdobycze techniki

- Internet, e-mail, wyszukiwanie informacji
- telefon, udzielanie i uzyskiwanie informacji telefonicznych , sms-y
- radio i telewizja
- programy radiowe i telewizyjne
- wyrażanie opinii o programach

9. W świecie mody

- ubiór – części garderoby
- modne i niemodne, trendy
- ubrania sezonowe
- mody savoir vivre
- tolerancja dla odmiennych gustów

10.Sport

- dyscypliny sportowe
- gwiazdy sportu krajów niemieckiego obszaru językowego
- imprezy i wydarzenia sportowe
- sporty ekstremalne i modne
- sport w czasie wolnym
- gry i zabawy

11. Sztuka i rozrywka:

- twórcy literatury i ich dzieła, np. Janosch, H. Heine, J. von Eichendorff, E. Kästner, C. Funke)
- w kinie i w świecie filmu, np. baśnie braci Grimm, film Janoscha *Oh, wie schön ist Panama*
- w muzeum i na wystawie
- znani artyści i ich dzieła, np. P. Hundertwasser, P. Klee, F. Marc
- z wizytą w teatrze
- na koncercie: klasyka i współczesność,
- znani artyści: kompozytorzy i wykonawcy (np. J. S. Bach, Nena, Die Toten Hosen)
- prasa niemieckojęzyczna dziecięca i młodzieżowa
- reklama

11.Regionalizm

- moja „Mała ojczyzna” – położenie, geografia, struktury administracyjne, historia
- zwyczaje i tradycje w moim regionie (np. rożek pierwszoklasisty, kalendarz adwentowy, gałązki św. Barbary, wodzenie niedźwiedzia, szukanie „zajączka”, itp.)
- kuchnia regionalna
- tolerancja
- moje miejsce w Europie
- regionalni twórcy i ich dzieła

12.Realioznawstwo

- kraje niemieckiego obszaru językowego i ich stolice
- położenie i krainy geograficzne

- geografia
- struktury administracyjne
- historia Niemiec i regionu – najważniejsze wydarzenia i bohaterowie
- symbole narodowe

6. Zakres gramatyczny

1. Rodzajnik

- określony i nieokreślony
- odmiana rodzajnika

2. Rzeczownik

- liczba mnoga rzeczownika
- rodzaje rzeczownika
- odmiana rzeczownika
- rzeczowniki złożone
- rzeczowniki odczasownikowe
- deklinacja rzeczownika z rodzajnikiem określonym i nieokreślonym
- deklinacja rzeczownika z zaimkiem dzierżawczym
- formanty żeńskie
- zdrobnienia
- złożenia *rzeczownik – rzeczownik, przymiotnik – rzeczownik, czasownik – rzeczownik, przyimek-rzeczownik*

3. Zaimek

- zaimek osobowy w liczbie pojedynczej i mnogiej i jego odmiana przez przypadki
- zaimek nieosobowy *es*
- zaimek nieokreślony *man*
- zaimek dzierżawczy w liczbie pojedynczej i mnogiej
- zaimek nieokreślony *mancher, manche, manches, jeder, jede, jedes, jemand* i ich odmiana przez przypadki
- zaimek wskazujący i jego odmiana przez przypadki
- zaimek pytający

4. Przyimek

- przyimek z celownikiem
- przyimek z biernikiem,
- przyimek z celownikiem i biernikiem
- określanie miejsca
- przyimki w znaczeniu czasowym

5. Przymiotnik

- przymiotnik w funkcji orzecznika

- odmiana przymiotnika przez wszystkie przypadki z rodzajnikiem określonym, nieokreślonym i bez rodzajnika
- stopniowanie przymiotnika
- przymiotniki złożone

6. Przysłówek

- przysłówki czasu
- przysłówki przyimkowe
- stopniowanie przysłówka

7. Liczebniki

- główne
- porządkowe
- ułamkowe
- nieokreślony
- miary i wagi jednostki
- określanie daty, roku, pory dnia, godziny

8. Czasownik

- odmiana czasownika w czasie teraźniejszym
- odmiana czasowników posiłkowych *haben* i *sein*
- odmiana czasowników modalnych
- czasownik modalny *mögen* w trybie przypuszczającym
- czasowniki rozdzielnie i nierozdzielnie złożone
- forma grzecznościowa czasowników
- odmiana czasownika zwrotnego
- odmiana nieregularnych typu: *rechnen*, *wandern*, *basteln*
- odmiana czasowników regularnych w liczbie pojedynczej i mnogiej
- odmiana czasowników nieregularnych typu: *fahren*, *schlafen*, *laufen*, *nehmen*, *essen*
- tryb rozkazujący czasowników
- rekcja czasownika
- czas Präsens i Futur I
- czas przeszły Imperfekt/Präteritum
- czas przeszły Perfekt

9. Partykula

- wzmocniająca – *sehr*, *ganz*, *sogar*, *überhaupt*, *noch*, *viel*, *so*, *immer*, *zu*
- wyróżniająca – *besonders*, *erst*, *nur*, *eben*, *ja*
- ograniczająca – *fast*, *ziemlich*, *etwa/zirka*

10. Składnia

- zdanie pojedyncze oznajmujące
- szyk prosty i przestawny w zdaniu oznajmującym
- zdania pytające

- słówka pytające, tzw. W-Fragen - *wer, was, wie, wo, woher, wohin, wann, warum*
- zdania złożone współrzędnie i podrzędnie
- spójniki *und, aber, denn, wenn, weil, dass, ob, entweder...oder, sowohl...als auch ...*
- zdania z zaprzeczeniem *kein i nicht*

7. Teksty kultury:

1. Wiersze okolicznościowe, np.

- H. Bornemann *September*
- F. Hebbel *Reife Früchte*
- *Deutschland*
- E. Borchers *Oktober*
- *Und wieder ist Sankt Martin*
- J. Krüss *Das Nikolaus-ABC*
- J. von Eichendorff – *Weihnachten*
- J. Guggenmos *Die Tiere machen Karneval*
- E. Borchers *Aprilwetter*
- H. Hoffman von Fallersleben *Der Maler Frühling*
- H. Heine *Es war einmal ein Hase*
- W. Petri *Wasserfarben*
- R. Neie *Meine Mutter*

2. Książki, np.

- Janosch *Oh, wie schön ist Panama, Post für den Tiger*
- O. Preußler *Die kleine Hexe*
- Legendy regionalne, np. M. Zalewska-Zemła *Baśnie śląskie Schlesische Märchen*
- Baśnie braci Grimm
- C. Cave, Ch. Riddel *Irgendwie Anders*
- *Mono's Teich* eine kleine Geschichte über Natur, Umweltbewusstsein,-verschmutzung
- H. Heine – *Freunde*
- E. Kästner – *Das fliegende Klassenzimmer*
- H. Wachowska – *Sagen und Legenden der DACHL-Länder*
- H. Wachowska – *Erfindungen aus den DACHL-Ländern*
- Klose – *Geheimnisvolles Oppelner Land – eine Entdeckungsreise mit Bobby und Molly*
- G. Pampuch – *Übungsmaterial zu dem Comic von Artur Klose Geheimnisvolles Oppelner Land – eine Entdeckungsreise mit Bobby und Molly*
- P. Gallwitz – *Schlesische Gebiete kennen lernen*
- E. Książek-Kempa, E. Wieszczezyńska – *Rund um das Schuljahr*

3. Piosenki, np.

- V. Rosin *In unserer Klasse*
- V. Rosin *Lasst uns heute Freunde sein*
- V. Rosin *Meine Mama, die ist super*
- R. Zuckowski *Komm, wir wollen Laterne laufen*
- R. Voss *Nikolaus, komm doch bitte in unser Haus*
- R. Zuckowski *Nikolaus und der Weihnachtsmann*
- R. Zuckowski *Meine Heimat ist ein kleiner blauer Stern*

- R. Zuckowski *Das Wetter*
- R. Zuckowski *Schneewittchen und die sieben Zwerge (Ökolied)*
- E. Damster *Vier Jahreszeiten*
- L. van Beethoven *Ode an die Freude*
- *Wie komme ich zur Post*
- *Der frohe Wandersmann*
- *Weihnachtslieder*

4. Gazety i czasopisma, np. *medizini, Die Welt*

5. Strony internetowe, np.

- <http://www.goethe.de/ins/pl/kra/lhr/deindex.htm>
- www.deutsch-wagen-tour.pl
- http://www.medienwerkstatt-online.de/lws_wissen/
- <http://www.saunalahti.fi/~michi1/uebungen/anfang.htm>
- <http://www.lehrerweb.at/materials/gs/be/webs/hundertwasser/index.html>
- <http://www.janosch.de/content/intro.php>

8. Metody i techniki nauczania

Zapewnienie wszechstronnego rozwoju osobowości i przygotowanie do życia we współczesnym społeczeństwie odbywa się w dużej mierze poprzez wychowanie językowe, któremu podporządkowane są treści kształcenia językowego i kulturalno-literackiego. Nauczanie języka winno więc być nastawione na kształcenie sprawności komunikowania się w aspekcie praktycznym i kulturowym.

W kształceniu umiejętności przewidzianych w programie należy wykorzystać różne techniki nauczania, m. in. pracę indywidualną i zbiorową z tekstem, dramę, dyskusję, grę dydaktyczną, projekt, demonstrację, mapę skojarzeniową, wizualizację. Należy rozwijać samodzielność uczniów, ich zdolności i zainteresowania.

Dobór technik i metod zależy od możliwości uczniów i od tego jakie umiejętności pragnie kształcić nauczyciel w danym momencie. Wybierając technikę należy pamiętać o tym, że treści kształcenia najlepiej wprowadzić równolegle – w integracji ze wszystkimi działami. Dlatego najlepsze wydają się te metody, które zaktywizują i zmotywują uczniów i dadzą możliwość praktycznego zastosowania zdobytej wiedzy i szeroko pojętego uczestnictwa w kulturze.

Podstawową rolą nauczyciela jest takie kierowanie pracą na lekcji, by uczniowie sukcesywnie zdobywali umiejętności zawarte w podstawie programowej. Uczniowie powinni być wdrażani do systematycznej pracy i planowania działań edukacyjnych. Na najważniejsze zagadnienia w podstawie programowej należy poświęcić tyle czasu, by każdy uczeń opanował je jak najlepiej. Nauczyciel powinien (oprócz kształcenia umiejętności) kierować też rozwojem osobowości ucznia, kształtować jego postawę wobec świata i przygotować go do odgrywania ról społecznych, dokonywania właściwych wyborów i ocen. Pamiętać należy o budowaniu więzi dziecka z jego najbliższym otoczeniem, regionem, kulturą i tradycją, by w przyszłości świadomie w owej kulturze i tradycji uczestniczył.

Program zakłada integrację treści z zakresu kształcenia językowego, kształcenie literackie i kulturowe, korelację z innymi przedmiotami oraz odwoływanie się do przeżyć i doświadczeń uczniów. Uczeń ma przede wszystkim nabywać umiejętności językowe, pogłębiać świadomość uczonego języka, za pomocą którego ma się komunikować z otoczeniem. Zagadnienia językowe należy więc łączyć z tekstami literackimi, a wiadomości

gramatyczne z formułowaniem wszelkiego typu wypowiedzi. Ważne jest przy tym korzystanie z różnorodnych pomocy dydaktycznych, by wdrożyć ucznia do samokształcenia, krytycznego i konstruktywnego korzystania z różnych źródeł informacji i selekcji materiałów.

Wdrażanie do uczestnictwa w kulturze odbywa się poprzez odbiór różnorodnych tekstów kultury. Obcowanie z nimi umożliwia rozwijanie relacji międzyludzkich, dokonywania przyszłych, właściwych wyborów. Uczeń zdobywa dodatkową wiedzę i potrafi obcować z różnymi wytworami kultury. Bardzo ważne jest rozbudzanie motywacji do czytania, a w konsekwencji świadomego czytelnictwa, rozwijania umiejętności czytania ze zrozumieniem i tworzenia własnych tekstów. Uczniowie przygotowują się do uczestniczenia w procesie komunikacji społecznej.

Tematyka ćwiczeń do słuchania i mówienia powinna być bliska dziecku. Analizator słuchowy najszybciej się męczy – ćwiczenia związane z tą sferą powinny więc być w miarę krótkie i łączone z innymi rodzajami ćwiczeń. Uczniowie kształcą umiejętność słuchania i mówienia poprzez: słuchanie i powtarzanie treści poleceń, instrukcji, streszczanie dłuższych wypowiedzi, wypowiadanie się na temat tego, co usłyszeli, widzieli i przeżyli, symulację rzeczywistych sytuacji, dramę. Uczniowie muszą mieć świadomość, że to, co robią jest potrzebne i może dać im satysfakcję z osiągniętych celów.

Umiejętność czytania zaspokaja potrzeby estetyczne człowieka, wpływa na życie osobiste i jego samoświadomość. Czytanie tekstów kultury powinno prowadzić do świadomego i krytycznego ich odbioru, pogłębiać motywację do czytania i przygotowywać do samodzielnego organizowania warsztatu pracy umysłowej. Ważne jest zarówno ćwiczenie techniki czytania głośnego jak i cichego. Uczeń powinien nauczyć się analizować teksty, wyszukiwać konkretne treści, uzupełniać brakujące fragmenty tekstu, wyszukiwać błędy i pomyłki, budować wypowiedzi z rozsypanek, tworzyć własne teksty, rebusy, krzyżówki, instrukcje, zagadki, szarady, gry dydaktyczne.

Kształcenie pisania to przede wszystkim posługiwanie się poprawnym językiem, wypowiadanie się w różnych formach do różnych adresatów. Dbać należy o poprawność ortograficzną i kulturę języka.

Każdy z nas, także dziecko, jest dziś poniekąd osłuchane z wieloma językami. Domyślamy się znaczenia wielu słów, próbujemy komunikować się werbalnie i niewerbalnie, dopasowujemy strategię uczenia się wybranego języka. Do przekazania go innym służą różnego rodzaju konkretne techniki.

1. Techniki związane z rozumieniem tekstów słuchowych, gdzie poznaje się brzmienie danego języka, uczymy się odróżniać go od innych języków, uczymy się wymowy, akcentu i intonacji. Do tych technik zaliczamy:

- słuchanie połączone z mówieniem i śpiewem
- wykonywanie poleceń z życia codziennego
- wskazywanie
- łączenie ilustracji z tekstem
- porządkowanie obrazków, słów i wypowiedzi
- wykonywanie rysunku według instrukcji (np. łączenie punktów)
- szukanie informacji w tekście słyszonym
- kalambury (ruchowe odgrywanie – pantomima)
- audycje radiowe i telewizyjne

2. Techniki związane z mówieniem to powtarzanie wyrazów i wyrażeń oraz krótkich tekstów. Nauczyciel ma za zadanie zachęcić i zmobilizować uczniów do mówienia coraz dłuższych tekstów i do komunikowania się. Może to zrobić poprzez:

- naukę piosenek, wierszy, rymowanek, powiedzonek

- powtarzanie „za”
- pytanie
- odpowiadanie na pytania
- gry i zabawy
- odgrywanie scenek
- zagadki
- opis
- porównywanie
- wyszukiwanie różnic
- opowiadanie krótkich historyjek, żartów, sytuacji

3. Dziecko znające już litery zaczyna coraz lepiej czytać. Najpierw teksty krótkie, potem w miarę doskonalenia techniki czytania, coraz dłuższe. Ważne jest by tę umiejętność tak wyćwiczyć, by dziecko nie skupiało się na technice czytania, lecz na zrozumieniu tego, co czyta. Do uzyskania tego efektu służą takie techniki jak:

- czytanie głośne i ciche
- wyszukiwanie słów
- wykonanie ilustracji
- porządkowanie planu wydarzeń
- szukanie odpowiedzi w tekście
- uzupełnianie luk w tekście
- czytanie dialogów
- ćwiczenia R-F (prawda-falsz)

Do wprowadzenia i utrwalenia słownictwa można użyć:

- ruchu i mimiki
- rysowania np. fragmentami
- odkrywania fragmentów ilustracji
- pokazywania konkretnej ilustracji
- rekwizytów (konkrety)
- rozpoznawanie wielozmysłowe
- rytmicznego powtarzania
- wyjaśniania za pomocą słów już znanych
- rysowania map skojarzeniowych
- łączenia obrazka z tekstem

4. Techniki utrwalające i ułatwiające pisanie to:

- pisanie wyrazów, zwrotów i zdań
- podpisywanie
- pisanie ze słuchu
- budowanie zdań lub wypowiedzi z rozsypanek
- kończenie tekstu
- pisanie krótkich tekstów
- uzupełnianie ćwiczeń
- teksty wzorcowe

9. Formy pracy

Dla osiągnięcia wytyczonych celów proponuje się następujące formy pracy, przy czym ważne jest, aby stosować je naprzemiennie.

- pracę indywidualną
- pracę binarną
- pracę grupową
- prace zbiorową

10. Kontrola i ocenianie postępów uczniowskich

Sprawdzanie postępów w nauce oraz ich ocenianie jest nieodzownym elementem procesu nauczania. Dzięki temu obie strony tego procesu: nauczyciel i uczniowie otrzymują informację zwrotną. Nauczyciel dowiadyuje się, czy jego metody przynoszą zamierzone efekty, a uczeń otrzymuje informację o swoich umiejętnościach językowych i poziomie wiedzy.

Kontrola musi być systematyczna i powiązana ze zrealizowanym materiałem, dlatego zaleca się zarówno bieżącą jak i etapową ocenę postępów w nauce. Ocenie bieżącej mogą podlegać krótkie powtórzenia np. wcześniej poznanej piosenki, dialog, konkretne nazwy i kontrola ta nie musi stanowić odrębnego elementu lekcji. Odrębnej ocenie podlegać będą większe partie materiału w formie testów i sprawdzianów. Tutaj już ocenianie postępów powinno przebiegać zgodnie z wewnątrzszkolnym systemem oceniania.

Uczeń musi wiedzieć, w jaki sposób będzie oceniany, czego się od niego oczekuje i na co powinien zwrócić szczególną uwagę, aby wynik jego pracy był jak najbardziej zadowalający. W ocenianiu istotne jest, aby podkreślać mocne strony ucznia, czy to w formie ustnej lub krótkich komentarzach pisemnych. Daje to uczniowi poczucie upodmiotowienia, przez co czuje się dowartościowany i doceniony.

Oprócz oceny zgodnej z wewnątrzszkolnym systemem oceniania, wskazana jest samokontrola i samoocena ucznia, co pozwala na autorefleksję. W ten sposób uczniowie uczą się sami oceniać własne umiejętności oraz dostrzegać własne błędy.

11. Formy kontroli w odniesieniu do podstawowych sprawności komunikacyjnych

1. Mówienie:

- wypowiedź na wskazany temat, opis, relacja
- tworzenie i odgrywanie dialogów
- odpowiedź na pytania
- opowiadanie
- modyfikacja usłyszanego lub przeczytanego tekstu, przejęcie roli głównego bohatera
- recytacja wierszy
- śpiewanie piosenek

2. Pisanie:

- sprawdzianów z wyznaczonej partii materiału
- kartkówek, które obejmować będą wiadomości z 1-3 ostatnich lekcji

- dyktand
- zadań pisemnych (notatka, list, życzenia, opis, itp.)

3. Słuchanie:

- identyfikacja rodzaju tekstu, ilości rozmówców, itp.
- przyporządkowywanie informacji osobom
- ustalanie kolejności zdarzeń
- wypełnianie tabel usłyszanymi informacjami
- stwierdzanie poprawności odpowiedzi
- wybór poprawnej odpowiedzi
- stwierdzanie różnic w podobnych treściowo tekstach

4. Czytanie:

- głośne czytanie tekstu przygotowanego i nieprzygotowanego
- rozumienie tekstu czytanego:
  - a) wyszukanie głównej myśli
  - b) odróżnienie w tekście argumentów za i przeciw
  - c) identyfikowanie na podstawie tekstu prawdziwości lub fałszu podanych stwierdzeń
  - d) ustalenie kolejności nieuporządkowanych fragmentów tekstu
  - e) przyporządkowanie ilustracji do kolejności zdarzeń opisanych w tekście
  - f) wyszukanie w różnych tekstach podanych w instrukcji informacji

Ponadto ważne jest, aby docenić aktywność ucznia, na którą składają się m.in: zaangażowanie na zajęciach – praca indywidualna, w parze, w grupie, wyrażanie opinii, udzielanie licznych dobrych odpowiedzi.

12. Kryteria oceniania z języka niemieckiego

Uczeń uzyskuje ocenę celującą, gdy:

- opanował materiał zawarty w podstawie programowej na ocenę bardzo dobrą i celującą
- pisze bezbłędnie
- uczestniczy w różnorodnych konkursach przedmiotowych, gdzie może wykazać się swoją wiedzą
- pisane kartkówki i sprawdziany zalicza przeważnie na oceny celujące lub bardzo dobre
- swobodnie czyta i tłumaczy różne teksty w języku niemieckim dotyczące przerabianych bloków tematycznych.
- zna całe słownictwo i gramatykę przerabianą w danej klasie i potrafi swobodnie posługiwać się zdobytą wiedzą w różnorodnych sytuacjach językowych
- rozumie wszystkie polecenia i komunikaty
- wykonuje zadania dodatkowe proponowane przez nauczyciela i otrzymuje z nich oceny celujące i bardzo dobre.
- wykazuje aktywność na każdych zajęciach z przedmiotu
- zawsze odrabia prace domowe i zawsze jest przygotowany do lekcji
- wykazuje bardzo duże zainteresowanie przedmiotem.

Uczeń uzyskuje ocenę bardzo dobrą, gdy:

- bardzo dobrze opanował materiał zawarty w podstawie programowej
- pisze bezbłędnie lub popełnia błędy sporadycznie

- rozumie wydawane przez nauczyciela polecenia i komunikaty
- swobodnie czyta różne teksty w języku niemieckim i tłumaczy je
- pisane kartkówki i sprawdziany zalicza przeważnie na ocenę bardzo dobrą.
- wykazuje aktywność na każdych zajęciach z języka niemieckiego
- zna słownictwo i gramatykę przerabianą w danej klasie i potrafi swobodnie posługiwać się zdobytą wiedzą w różnorodnych sytuacjach językowych
- zawsze ma zadanie domowe i jest do lekcji przygotowany.

Uczeń uzyskuje ocenę dobrą, gdy:

- nie opanował w pełni wiadomości i umiejętności zawartych w podstawie programowej.
- dość swobodnie czyta proste teksty w języku niemieckim i tłumaczy je przy pomocy nauczyciela
- pisane kartkówki i sprawdziany zalicza przeważnie na ocenę dobrą
- jest aktywny na większości zajęć z przedmiotu.
- w wymowie popełnia błędy, które potrafi skorygować przy pomocy nauczyciela.
- zna słownictwo i gramatykę przerabianą w danej klasie i potrafi posługiwać się zdobytą wiedzą w różnorodnych sytuacjach językowych popełniając nieliczne błędne
- trudniejsze zadania w zeszycie ćwiczeń rozwiązuje przy pomocy nauczyciela
- zdarza mu się nie odrobić zadania domowego oraz być nieaktywnym na lekcji.

Uczeń uzyskuje ocenę dostateczną, gdy:

- opanował materiał zawarty w podstawie programowej na ocenę w stopniu dostatecznym
- ma braki w słownictwie i tylko przy znacznej pomocy nauczyciela potrafi czytać i tłumaczyć proste teksty oraz popełnia ciągle te same błędy gramatyczne.
- potrafi odczytać tekst w taki sposób, że jest on zrozumiały dla słuchającego, mimo popełnionych przez czytającego błędów
- pisane kartkówki, sprawdziany i testy zalicza przeważnie na ocenę dostateczną.
- nie jest aktywny na zajęciach z przedmiotu.
- popełnia znaczące błędy w mówieniu
- tylko z pomocą nauczyciela wykonuje ćwiczenia
- słabo zna słownictwo i gramatykę przerabianą w danej klasie, lecz przy pomocy potrafi posługiwać się zdobytą wiedzą w różnorodnych sytuacjach językowych
- często nie odrabia zadań domowych.

Uczeń uzyskuje ocenę dopuszczającą, gdy:

- w minimalnym stopniu opanował materiał zawarty w podstawie programowej
- wykazuje znaczne braki w słownictwie (opanował tylko podstawowe słowa / zwroty z przerabianych bloków tematycznych)
- odczytuje teksty popełniając bardzo liczne błędy
- przejawia sporadyczną aktywność na zajęciach z języka niemieckiego.
- kartkówki i sprawdziany zalicza przeważnie na ocenę dopuszczającą i niedostateczną
- ma problemy z mówieniem i pisanem popełniając liczne błędy
- ćwiczenia gramatyczne rozwiązuje jedynie tylko z pomocą nauczyciela
- najczęściej nie rozumie słuchanego tekstu oraz poleceń nauczyciela
- posiada w miarę uzupełniony zeszyt
- często zapomina podręcznika, ćwiczeń oraz zeszytu
- nie wykazuje większego zainteresowania przedmiotem.

Uczeń uzyskuje ocenę niedostateczną, gdy mimo pomocy za strony nauczyciela:

- nie opanował minimum treści zawartych w podstawie programowej
- nie opanował techniki głośnego i cichego czytania nawet w stopniu dopuszczającym zrozumienie tekstu
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych popełnione błędy uniemożliwiają zrozumienie tekstu
- nawet z pomocą nauczyciela nie jest w stanie rozwiązać zagadnienia o podstawowym stopniu trudności
- nie jest w stanie poprowadzić najprostszej rozmowy, zasób słownictwa wyklucza nawiązanie z nim komunikacji
- nie chodzi na zajęcia (bardzo niska frekwencja)
- jest notorycznie nieprzygotowany do zajęć i nieaktywny na lekcjach
- nie wykazuje zainteresowania przedmiotem w najmniejszym stopniu oraz chęci współpracy z nauczycielem
- ma lekceważący stosunek do przedmiotu.

13. Metody sprawdzania osiągnięć uczniów

Ważnym elementem procesu nauczania jest sprawdzanie postępów ucznia i jego ocenianie. Najlepiej, gdy odbywa się na bieżąco podczas każdego działania na lekcji. Uczeń powinien być poinformowany, za co i w jaki sposób będzie oceniany za swoją pracę.

Nauczyciel ma do dyspozycji szereg możliwości: odpowiedzi ustne (piosenki, wiersze, dialogi, opowiadanie historyjek, opis ilustracji, itp.), pisemne (w formie kartkówki, sprawdzianów, testów, krzyżówek, uzupełnianek, itp.), zaangażowanie w uroczystości szkolne i okazjonalne w języku niemieckim, projekty, prace dodatkowe dotyczące wystroju sali, poszukiwania materiałów, tworzenia własnych materiałów, współtworzenia pomocy dydaktycznych itp.

Doskonałym sposobem sprawdzenia poziomu wiedzy i umiejętności ucznia jest *metoda stacji*. Nauczyciel może wówczas lepiej poznać uczniów, obserwując ich podczas pracy przy stacjach i może indywidualizować proces oceniania ucznia (np. wyznaczyć łatwiejsze stacje uczniowi o przeciętnych możliwościach). Jednocześnie uczeń sam dokonuje samooceny, przez co poznaje własną strategię efektywnego uczenia się i nauczy się odpowiedzialności za siebie i wyniki swojej pracy.

Dobrym przykładem samooceny jest wypełnienie po większej części materiału sprawdzianie tzw. tabliczki osiągnięć, w której uczeń sam dokonuje oceny nabytych umiejętności i sprawności.

np. wg *ich und du 4*

To wszystko już umiem	bardzo dobrze	dobrze	jeszcze niezbyt dobrze
1. Rozumiem tekst ze słuchu.			
2. Potrafię połączyć części zdania.			
3. Znam nazwy przedmiotów szkolnych.			
4. Potrafię dopasować pytanie do odpowiedzi.			
5. Rozumiem krótki list.			
6. Potrafię napisać krótki tekst o sobie.			

Pozytywny efekt daje również tzw. *kontrola wzajemna uczniów*. Jest to forma lubiana przez nich, traktowana poważnie, gdyż daje im możliwość wykazania się swoją wiedzą, a także zmusza uczniów, w razie wątpliwości, do szukania poprawnej odpowiedzi.

Doskonałą formą kontroli jest również *Portfolio*, które uczeń prowadzi samodzielnie. Zbierając systematycznie swoje prace, uczeń ma możliwość zaobserwowania swoich postępów w nauce.

W przypadku sprawdzianów pisemnych i kartkówek proponuje się skalę punktową przeliczaną na oceny cyfrowe wg kryteriów:

- 100 % - 96 % - ocena **celująca**
- 95 % - 80 % - ocena **bardzo dobra**
- 79 % - 65 % - ocena **dobra**
- 64 % - 45 % - ocena **dostateczna**;
- 44 % - 30 % - ocena **dopuszczająca**
- 29 % - - ocena **niedostateczna**

14. Przewidywane osiągnięcia ucznia po zakończeniu drugiego etapu kształcenia

Program przewiduje, że po zakończeniu drugiego etapu kształcenia językowego uczeń będzie dysponował następującą wiedzą:

1. w zakresie słuchania i rozumienia

- rozumie sens kierowanych do niego wypowiedzi, jeśli podane są w języku standardowym na znane mu tematy
- potrafi zrozumieć globalnie treść większości słuchanych tekstów dotyczących bieżących wydarzeń, interesujących go tematów, jeśli rozmówcy mówią względnie wolno i wyraźnie
- nie ma problemów z odbiorem niemieckojęzycznych audycji radiowych i programów telewizyjnych

2. w zakresie czytania i rozumienia

- potrafi zrozumieć teksty zredagowane w języku codziennym i odnoszące się do jego najbliższej mu sfery życiowej
- potrafi zrozumieć opis wydarzeń, opis przeżyć a także życzenia i intencje zawarte w prywatnych listach
- potrafi zrozumieć napisy, szyldy, hasła reklamowe, ostrzeżenia
- potrafi rozpoznać rodzaj tekstu oraz wyszukać w nim interesujących go informacji

3. w zakresie mówienia

- potrafi porozumieć się w większości sytuacji
- potrafi bez przygotowania wziąć udział w rozmowie na tematy osobiste lub dotyczące życia codziennego np. rodziny, zainteresowań, szkoły, podróży i bieżących wydarzeń
- potrafi w prosty sposób zrelacjonować wydarzenia, opowiedzieć o swoich doświadczeniach, marzeniach, potrzebach
- potrafi krótko udzielić wyjaśnień, podać przyczyny, wyrazić opinię lub przedstawić swoje plany

- potrafi opowiedzieć krótką historię, główną myśl książki/filmu, wyrazić swoje reakcje
- mówi poprawnie fonetycznie

4. w zakresie pisania:

- potrafi napisać prosty zwięzły tekst na znany mu temat
- potrafi napisać list opisujący jego osobiste doświadczenia, przeżycia i wrażenia, kartkę z pozdrowieniami/życzeniami, ogłoszenie
- pisze poprawnie ortograficznie

5. w zakresie realioznawstwa:

- zna twórców literatury niemieckojęzycznej i ich dzieła (piosenki, wiersze, książki ...)
- zna artystów z krajów niemieckojęzycznych i ich wytwory
- posiada wiedzę o krajach niemieckojęzycznych i regionie (historia, geografia, obyczajowość ...)
- zna zwyczaje i tradycje niemieckie oraz regionalne
- czuje więź z regionem, jest człowiekiem otwartym interkulturalnie

Bibliografia:

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23. grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół
- Europejskie portfolio językowe
- I. Wochnik-Kukawska - *Program nauczania języka niemieckiego – II etap edukacyjny. Kurs kontynuacyjny dla szkół podstawowych z dodatkową nauką języka mniejszości narodowej*
- M. Śnieżyński – *Nauczanie aktywizujące*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe – WSiP 1984
- M. Kozubska, E. Krawczyk, L. Zastąpiło – *ich und du 4*
- Meyer, H. *Was ist guter Unterricht?* Cornelsen Verlag Scriptor, Berlin 2004.
- Zalecenia norymberskie w zakresie wczesnej nauki języków obcych. Goethe-Institut München 2010
- K. Kurzewski – *Sztuka nauczania. Czynności nauczyciela*. Warszawa: PWN 1991
- B. Niemierko – *Między oceną szkolną a dydaktyką*. Warszawa: WSiP 1991
- Cz. Plewka, E. Radecki – *Niekonwencjonalne metody nauczania – uczenia się*. Szczecin: WCKZ 1992